

Tekstanalyse, del 2.

MEVIT 1510 Tekst, produksjon, analyse
Anders Fagerjord, 13. november 2007

Fortellerteori (narratologi)

Narrative = narratif = fortelling. Vanskeligere er det ikke!

Skillet mellom hva som skjedde og gjenfortellingen av det

Sklovskij og Tomasjevskij (1925): Fabel og sugett
Benveniste (1966): Histoire og discours (story og discourse)
Todorov (1966): Histoire og discours (story og discourse)
Genette (1972): Histoire og narratif (story og narrative)
Chatman (1978): Story og discourse
Bordwell, Staiger and Thompson (1979): Story og plot

Jeg anbefaler: **Historie og diskurs**

Fortellingens struktur

Vladimir Propp: 7 karakterer, 32 funksjoner

1. Skurk
2. Giver
3. Hjelper
4. Prinsessen og faren
5. Utsenderen
6. Helt (leter og offer)
7. Falsk helt

Forberedelse

1. Et familiemedlem forlater hjemmet
2. Et forbud eller en regel blir satt opp for helten
3. Regelen blir brutt
4. Skurken forsøker å se seg om
5. Skurken lærer noe om sitt offer
6. Skurken forsøker å lure sitt offer for å få kloa i ham eller hans eiendeler
7. Offeret blir lurt, og hjelper skurken uten å vite det

Komplikasjon

8. Skurken skader et familiemedlem,
- 8a Et familiemedlem mangler eller ønsker noe
9. Mangelen blir kjent, helten får et ønske eller en kommando, og blir sendt ut på et oppdrag
10. Leteren (ofte helten) planlegger aksjon mot skurken

Forflytning

11. Helten reiser hjemmefra
12. Helten blir testet, angrepet, forhørt, og som et resultat får en magisk agent eller en hjelper
13. Helten reagerer på handlingene til en kommende Giver
14. Helten bruker den magiske agenten
15. Helten forflyttes til stedet hvor objektet for oppdraget er

Kamp

16. Helten og skurken møtes i kamp
17. Helten blir merket
18. Skurken blir slått
19. Den innledende skaden eller mangelen blir bøtet

Retur

20. Helten returnerer
21. Helten blir forfulgt
22. Helten blir reddet fra forfølgelse
23. Helten kommer hjem eller til et annet sted, men blir ikke gjenkjent
24. En falsk helt gjør urettmessige krav
25. Helten får en vanskelig oppgave
26. Oppgaven blir løst

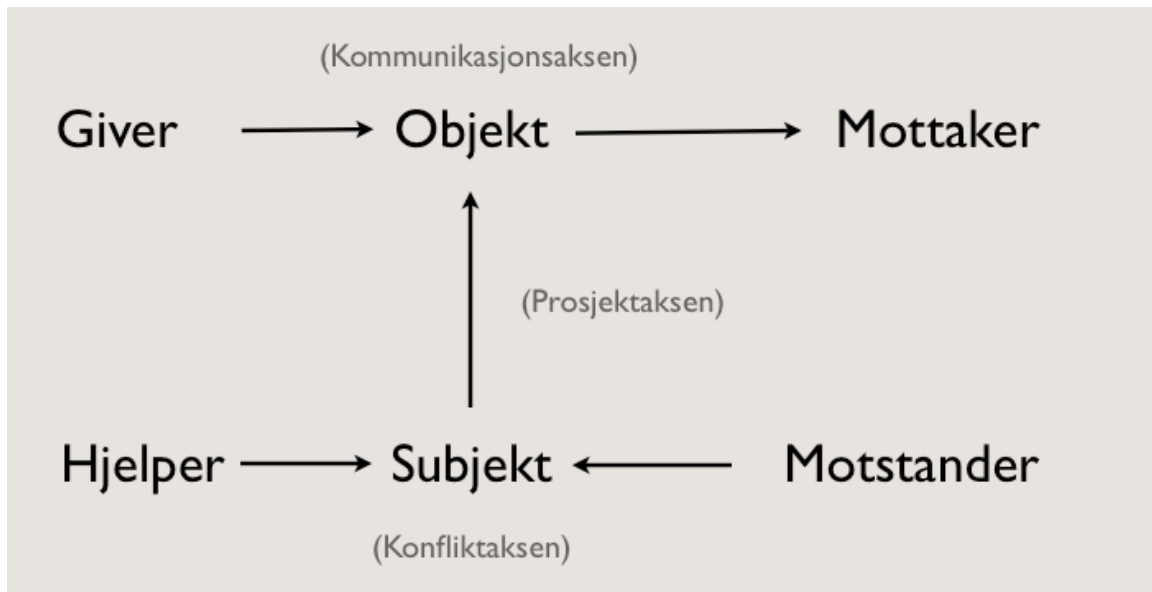
Anerkjennelse

27. Helten blir gjenkjent
28. Den falske helten/skurken blir avslørt
29. Den falske helten blir forvandlet
30. Skurken blir straffet
31. Helten blir gift og kronet

Propp, Vladimir. *Morphology of the Folktale*. 1928. Trans. Laurence Scott. Austin: University of Texas Press, 1968.

Greimas' aktantmodell:

Greimas sammenlignet Propp og en studie av greske myter:

Algirdas Julien Greimas. *Sémantique Structurale*. 1966

Tzvetan Todorov:

"If we analyze "The Swan-Geese" this way, we shall discover that the tale includes five obligatory elements:

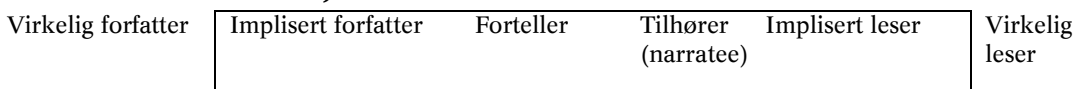
- (1) the opening situation of equilibrium;
- (2) the degradation of the situation through the kidnapping of the boy;
- (3) the state of disequilibrium observed by the little girl;
- (4) the search for and recovery of the boy;
- (5) the reestablishment of the initial equilibrium—the return home."

Todorov, Tzvetan. «The Two Principles of Narrative». *Genres In Discourse*. Trans. Catherine Porter. Cambridge U P, 1990. 29.

Fortellehandlingen

Hvem vet hva?

Chatmans kommunikasjonsmodell

Sjanger

Rase, slag

Sjanger kommer av latin *genus*, som betyr bl.a. *rase* eller *slag*.

En kontrakt mellom produsent og konsument

For produsenten: et produksjonsmønster

For publikum: et sett forventninger

Klassiske sjangre

- Drama
- Epikk
- Lyrikk

Utsigelse

- Lyrikk er 1. person
- Drama er 2. person
- Epikk er 3. person
- eller...?

Tzvetan Todorov

Teoretiske og historiske sjangre.

The Fantastic (overs. Richard Howard, Ithaca: Cornell U P, 1975).

Film Noir er en teoretisk sjanger, laget av filmkritikere.

En sjanger er «ikke annet enn en slik kodifisering av diskursive egenskaper».

Les genres du discours (Paris: Seuil, 1978), s.49.

Todorovs klassifisering:

1. Semantisk: Hva handler tekstene om?
2. Uttrykket: Hvordan uttrykkes teksten?
3. Syntaktisk: Hvordan er teksten bygget opp?
4. Pragmatisk: Hva skal teksten brukes til?

Rick Altman: Semantisk, syntaktisk og pragmatisk

En semantisk sjangerdefinisjon er en liste over elementer i filmen. F.eks. western:

film whose action, situated in the American West, is consistent with the atmosphere, the values, and the conditions of existence in the Far West between 1840 and 1900. [Jean Mitry]

emphasis on basic elements, such as earth, dust, water, and leather [...] the tough/soft cowboy, the lonely sheriff, the faithful or treacherous Indian, and the strong but tender woman [...] use of fast tracking and crane shots. [Marc Vernet]

Eksempler fra Altman, «A Semantic/Syntactic Approach to Film Genre» (*Cinema Journal* 23.2, 1984, s. 6–18.)

En syntaktisk sjangerdefinisjon peker på sammenhengene som binder sammen elementene:

For [Jim] Kites the western grows out of a dialectic between the West as garden and as desert (between culture and nature, community and individual, future and past). [...] [For John Cawelti] the western is always set on or near a frontier, where man encounters his uncivilized double. The western thus takes place on the border between two lands, between two eras, and with a hero who remains divided between two value systems (for he combines the town's morals with the outlaw's skills). 1

Altman, «A Semantic/Syntactic Approach», s. 9

Altman vil kombinere de to måtene å tenke rundt sjanger på. Senere har han lagt til en tredje form: Pragmatiske sjangerdefinisjoner

Gérard Genette: Arkitekst

The architext [is] that relationship of inclusion that links each text to the various types of discourse it belongs to. Here we have the genres, with their determinations that we've already glimpsed: thematic, modal, formal, and other (?). [...] So let's call architextuality the relationship between the text and its architext. [...] The architext is, then, everywhere—above, beneath, around the text, which spins its web only by hooking it here and there onto the network of architecture.

Gérard Genette, *The Architext: An Introduction* (1979, overs. Jane Lewin, Berkeley: U of California P, 1992) s. 82–83.

Ludwig Wittgenstein: Familielikhet

Familielikhet (Wittgenstein bruker begrepet om «språkspill»):

Vi ser et komplisert nettverk av likheter som griper inn i hverandre og krysser hverandre. Likheter i det store og i det små.

Jeg kan ikke finne noen bedre betegnelse for disse likhetene enn ordet «familielikheter»; for de forskjellige likhetene overlapper og krysser hverandre helt som mellom medlemmene av en familie: kroppsbygning, ansiktstrekk, øyefarger, ganglag, temperament, osv. osv. [...]

Philosophische Untersuchungen (Filosofiske undersøkelser. Overs. Mikkel B. Tin. Oslo: Pax, 1997), §66–67.

Hvorfor analysere sjanger

- For å si noe om et gruppe av tekster
- For å peke på det unike (eller typiske) i en tekst
- For å forklare aspekter av en tekst historisk

Når sjangeranalyse blir kjedelig (eller idiotisk)

Når man kun er interessert i å sette en merkelapp på en tekst. Særlig misforstått blir det når man argumenterer for hva som er den eneste riktige sjangeren å plassere en tekst innenfor.

Intertekst

Spor av andre tekster i en tekst.

- Sitater
- Parafraaser
- Klisjeer
- Sjangertrekk
- Typiske trekk ved forfatteren

(Teori om intertekstualitet: Mikhail Bakhtin, Julia Kristeva, Roland Barthes)